

SPOLOK
PRIATEĽOV
TURZOVKY

ROČNÍK III.

SPOLKOVÝ HLÁSNIK

č.1 (250)

Pripravil: DRAHOMÍR VELIČKA

Keď Turzovčan pápeža s cisárom spájal...

Bartolomej Dominik Lippay

(21. 9. 1864, Turzovka – 17. 12. 1919, Viedeň)

Na záver uplynulého roka pripadlo 100. výročie úmrtia významného turzovského rodáka, maliara i diplomata Bartolomeja Dominika Lippaya. Jeho životný osud je fascinujúci, hoci o ňom nevieme veľa. Je to príbeh nadaného chlapca niekde zo samého pohraničia Hornej Trenčianskej, ktorý sa však vďaka svojmu neobyčajnému talentu i priazne osudu stal významnou európskou persónou.

Bartolomejov otec bol židovského pôvodu a pochádzal z poľskej Haliče, odtiaľ sa niekedy v polovici 19. storočia presťahoval do Turzovky. Začiatkom decembra 1854 sa tu oženil s Annou Grosmanovou (1830 – 1879). Adolf a Hani Lipnerovci mali sedem synov a dcéru. Ako šieste dieťa v poradí sa narodil Bartolomej. Aj jeho bratia boli kariérne pomerne úspešní: Jakub bol advokátom Rábsko-Šopronských železníc, Emil pôsobil ako lekár v Kikinde (dnešné Srbsko), Eduard a Alexander sa venovali obchodu s drevom.

Bartolomej (alebo Berci, ako ho volali priatelia) absolvoval ľudovú školu v Turzovke. Už v tejto dobe zaujal svojim kresliarskym talentom. Na prvý ročník gymnázia ho pripravili doma v Turzovke, pretože bol veľmi chudý a slabý chlapec. Stále mal červené, chorľavé zapálené oči, ktoré sa mu podarilo vyliečiť až neskôr. Druhý až štvrtý ročník gymnázia absolvoval v Žiline vo františkánskom gymnáziu. Na hodinách kreslenia si učil učiteľ kreslenia a telesnej výchovy Záhumenský všimol chlapcov talent a ustavične ho motivoval, aby ho naďalej rozvíjal. Počas letných prázdnin, ktoré trávil v rodnej Turzovke mladý Berci neraz maľoval rôzne portréty. Portrét vtedajšieho turzovského farára Tagániho nakreslil počas chôdze. Keď sa na druhý deň s hrdosťou vydal na faru ukázať svoj obraz, najskôr mu odmietli uveriť, že je jeho autorom. Zo Žiliny odišiel Berci Lipner do Budapešti, kde absolvoval prvý ročník Róserovej obchodnej školy. Od roku 1881 však už študoval na akadémii v Mníchove, potom v Antverpách u Jeana-Françoisa Portaelsa, v Bruseli u Charlesa Hermansa a Paríži u Alexandra Cabanela. Na štúdiách

mladého Berciho podporoval dekan Tagáni, čo je potvrdené vo viacerých dobových novinách a aj samotný maliar preukazoval Tagánimu svoju vďačnosť.

Z Mníchova sa načas vrátil do Turzovky, odkiaľ často navštevoval zámožných statkárov v okolí, ktorým vyhotovoval obrazy a býval za ne štedro odmenený. Keď sa zdržiaval v Nitre, zakaždým vyhľadal svojho bývalého farára a dobrodinca Tagániho, ktorý bol na jeseň 1883 menovaný nitrianskym sídelným kanonikom. Tí, ktorí Lipnera poznali, charakterizovali ho, ako veľmi ľahkomyselného a márnokratného mladého muža. Za tieto jeho nie veľmi dobré charakterové črty ho dekan Tagáni mnohokrát karhal, hovoriac: „Berci, Berci, teraz si dostal tisíčku a už znova nemáš peniaze. Radšej buď šetrný a podporuj svojich rodičov.“ Berci však zakaždým odvetil: „Načo mám šetriť peniazmi? Ak sa mi dnes minú, zajtra budem mať opäť tolko, koľko len potrebujem.“ Dokázal si totiž maľovaním portrétov zarobiť na tú dobu veľké sumy. Jeho obrazy sa dobre predávali. Od roku 1887 bol s protekciou kanonika Tagániho povolaný do Vatikánu, kde z poverenia Svätej Stolice vyhotovil portrét vtedajšieho pápeža Leva XIII. V tomto čase konvertoval na katolícku vieru. Portrét sa mu vydaril tak dobre, že ho pápež, ako prejav vďaky povýšil do funkcie vatikánskeho maliara a udelil mu grófsky titul. V uvedenom roku si pomaďarčil aj svoje priezvisko. Tak sa stal z Lipnera Lippay. Bartolomej portretoval aj ďalších pápežov Pia X. a Benedikta XV. V polovici toho istého roka sprevádzal Berci princa Ferdinanda Coburga (neskoršieho bulharského cára Ferdinanda I.) do Bulharska, aby ho na žiadosť bulharskej vlády portretoval. Za

mimoriadne vydarený portrét mu bolo udelené čestné občianstvo a titul „direktor krásnych umení.“ Národné noviny potom trochu ironicky dodali: *Lippner bude ešte i Lippov, môže byť i bulharským ministrom a kto vie, či nie dakedy aj regentom. Turzovka môže byť pyšná!*“ Bartolomej sa v roku 1889 sa oženil s Giudittou Hopfgarten, najskôr spolu žili v Benátkach, neskôr vo Viedni. Z ich manželstva sa narodili deti: Klementína Bianka (nar. 1891 v Benátkach), Alexander (1892, Benátky), Gejza (1894, Benátky), František (1897, Viedeň) a Stella Anina (1900, Viedeň). Talent i umelecké nadanie potomkovia zdedili po otcovi: Gejza sa stal maliarom podobne ako otec, Anina maliarkou a učiteľkou jazykov, Alexander bol muzikológ a komponista, emigroval a v roku 1926 založil symfonický orchester v Manile, ktorý viedol až do svojej smrti v roku 1939. Bol to jeden z prvých ázijských symfonických orchestrov. František sa vydal na vedeckú dráhu, bol docentom fyziológie a prednášal na Viedenskej univerzite. V júni 1938 bol z rasistických dôvodov z univerzity vylúčený.

Počas pobytu vo Viedni, najmä v priebehu prvej svetovej vojny – udržiaval Bartolomej Lippay vzťahy medzi pápežom a cisárom Františkom Jozefom v úlohe diplomatického sprostredkovateľa. Aj naďalej sa venoval tvorbe a maľovaniu portrétov. Jedno rímske príslovie hovorí: *verba movent, exempla trahunt* – slová hýbu, príklady priťahujú. Keďže bol zaviazaný vďakou svojmu niekdajšiemu patrónovi, dekanovi Tagánimu, aj on sa snažil podporovať iných. Ako dobrý príklad možno uviesť, že v roku 1903 daroval v prospech chudobných v Trenčianskej župe

Lippayov portrét pápeža Pia X.

honorár za obraz cisára, ktorý si u neho župa objednala. V januári 1904 vybavil Theodorovi Herzlovi, novinárovi a zakladateľovi sionizmu audienciu u pápeža Pia X., u ktorého sa Herzl snažil získať podporu pre sionistické snahy. V pokročilejšom veku bol slávny maliar vďaka veľkým hypochondrom, ktorý si nahováral najrôznejšie choroby, takže ho počas jeho pobytov v Turzovke vždy sprevádzal osobný lekár. Vo svojom rodisku udržiaval on i jeho rodičia veľmi priateľské vzťahy s rodinou Sekáčovcov.

Na sklonku života bol Bartolomej Lippay už vážne chorý a 17. decembra 1919 po dlhšej chorobe

vo Viedni zomrel (nie 17. januára 1920, ako sa uvádza vo viacerých publikáciách). O tri dni bol pochovaný na centrálnom viedenskom cintoríne. Spolu s ním v hrobe odpočívajú aj jeho manželka Giuditta a dcéry Klementína a Anina.

Je veľkou škodou, že dnes už o takomto slávnom rodákovi vie naozaj len málokto. Väčšine Turzovčanov by jeho meno nič nepovedalo. Na strane druhej môžeme byť na Lippayove umelecké majstrovstvo skutočne hrdí. Nie je veľa takých, ktorí by sa mohli pochváliť takými vyznamenaniami či kontaktmi vo svete, ako práve tento náš rodák.

VÝROČIA ČLENOV

V januári 2020 oslávia okrúhle životné jubileá

Alexander Ježík,
Turzovka

MUDr. Ján Kozák,
Čadca

Želáme im všetko najlepšie, najmä pevné zdravie a v ďalších rokoch života veľa šťastia, úspechov a rodinnej pohody.

Blahoželáme

Bratislava kalendár na rok 2020 s jeho ilustráciami, ktorý bol prezentovaný v Literárnom múzeu SNK v závere minulého roka. Maestromi k jeho krásnemu jubileu prajeme pevné zdravie, veľa tvorivých síl, životného optimizmu a hojnosť Božieho požehnanja.

V stredu 8. januára sa dožil požehnaného veku - 85 rokov, významný slovenský umelec, akademický maliar, grafik, ilustrátor a sochár Miroslav Cipár, rodák zo Semeteša a od roku 1998 čestný občan mesta Turzovka. Turzovčania sa s jeho tvorbou stretávajú dennodenne, keďže je autorom bronzového súsošia Drotár a džarek v centre mesta i loga Mestského múzea Karola Točíka. Pri príležitosti jeho životného jubilea vydalo vydavateľstvo Petrus

DROBNÍČKY

Začiatkom decembra mesto Turzovka vydalo brožúru o rode spisovateľa a turzovského rodáka Rudolfa Jašíka. Jej autorom je člen Spolku i člen jeho výkonného výboru Miroslav Baranek.

Korešpondenciu
zasielajte
na e-mail:
spolok.spt@gmail.com